

Pîn' la umbra plopului
 S-a pus jos să hodinească
 Și pe Fiul Sfânt să-l nască
 Către plop așa ziseră:
 - Stai, tu plop, de frunzărit,
 Ca să pot să hodinesc,
 Ca să nasc pe Fiul Sfânt.
 Iar plopul n-a ascultat,
 Că mai tare-a frunzărit.
 Maica Sfântă-a cuvântat:
 - Fiere-ai, tu plop, blestemat:
 De mine, de Dumnezeu,
 Mai tare, de fiul meu.
 Bată vântul, ori nu bată,
 Frunza ta să se tot bată.
 Fie vremea, cât de bună,
 Frunza ta n-aibă hodină.
 Mere, mere, Maica Sfântă
 Pân la stava cailor,
 S-o pus jos să hodinească,
 Ca pe Fiul Sfânt să-l nască,
 Cătră cai așa grăiră:
 - Stați, voi cai de tonțanit,
 Ca să pot să hodinesc,
 Ca să nasc pe Fiul Sfânt,
 Iar caili n-au ascultat,
 Mai tare au ronțăit,
 Maica Sfântă-a cuvântat:
 - Fire-ați voi cai, blăstămați,
 De mine, de Dumnezeu,
 Mai tare de Fiul Meu,
 Să nu aveți în voi saț,

Desigur nu putem despărți balada nici de vechile credinșe legate de fatalismul vieții și a contradicțiilor ei și care ne sunt evidențiate de câte cele două cupluri opoziționale: mamă – fiu, voinic – șarpe. De altfel Mihai Coman sublinia că în planul desfășurării epicului, conflictul stă sub semnul aleatorului, transformat în fatalitatea oarbă.

Problema destinului joacă și ea un important rol în baladă, iar modul în care este tratat ne amintește de Miorița, dacă avem în vedere dorințele testamentare ale eroului:

Să dau foc pădurilor Pădurile și-or negri
 Și pojar muncelor. Și pă mine m-or jeli.

Estelimpede că eroul dorește să i se împlinească ceremonialul funerar, care ca și în Miorița, convine situației sale de tânăr nelumit.

În acord cu credințele și gândirea arhaică destinul își urmează cursul cum i-a fost hărăzit, deoarece ceea ce îi este menit cuiva trebuie să i se întâmple întocmai. Este ilustrativă pe această linie credința în ursitori, care urzesc destinul la nașterea cuiva și aceluia i se întâmplă tot ceea ce au ursit.

Versurile bine șlefuite ale baladei ne argumentează intensă ei circulație până să ajungă în stadiul de abandonare. Dialogul imprimă narațiunii nerv dramatic. Blestemul, dacă analizăm în plan narativ, varianta, reprezintă impasul narațiunii, iar dorința eroului de a se adresa mamei reprezintă reabilitarea ei. Prin scrisoarea pe care dorește să o adreseze mamei, ca ultimă dorință, eroul capătă supremație morală:

Și să scriu o cărtice, Să știe de moartea me,
 S-o trimi la mama me, Dacă m-o blăstămat ie.

Cu siguranță astfel de piese reprezintă veritabile documente asupra concepțiilor despre lume și viață, elaborate în trecerea omului prin viață.

Janeta Ciocan

Obiectul etnografic muzeal la început de mileniu trei în România

Mult timp muzeele au acumulat zeci de mii de piese, ca documente ale culturii noastre tradiționale, fără a se fi pus problema determinării noțiunii de obiect etnografic muzeal. Puține au fost studiile care au abordat această problemă dar ea nu a fost cu adevărat dezbătută, deși în a doua parte a secolului al XX-lea, am participat cu toții la dispariția rapidă a materialului etnografic. În principiu, obiectul etnografic de muzeu, ca orice obiect muzeal, este un document, un reprezentant tipic al unei culturi populare tradiționale, specifică pentru o zonă, pentru o colectivitate umană, pentru un domeniu de viață și cultură, sau pentru un gen al creației artistice populare.

Obiectul etnografic muzeal oglindește un aspect al modului de viață purtând în sine elementele (trăsăturile) caracteristice cele mai definitorii ale aspectului respectiv. Este un răspuns al gândirii colective la solicitările vieții în interacțiunea colectivității umane cu mediul și într-o etapă a istoriei sale. Este un răspuns colectiv și în această calitate exprimă un mod de a gândi și de a acționa al comunității umane respective. Desigur, nu e cazul să ne referim la diversitatea categoriilor de obiecte etnografice muzeale care sunt tot așa de variate, multiple și

Cine să scoală de dimineață doarme puțin.

complexe, ca și cultura și modul de viață, mulțumindu-ne doar să precizăm că ele ilustrează cultura populară tradițională și modul de viață în ansamblu, fie că e vorba de aspectul explicit al culturii (cultura materială), sau de aspectul implicit al culturii (cultura spirituală). Relațiile sociale și structura, socială, caracteristice pentru o comunitate, colectivitate umană sau pentru un popor, într-o etapă a dezvoltării sale, relații și structuri care nu pot fi neglijate de etnograf, sunt reflectate, fie prin obiecte de cultură materială, fie prin cele de cultură spirituală. Caracterul de document, de reprezentant tipic, al obiectului etnografic muzeal, se referă la toate elementele componente ale acestui obiect sau la toate aspectele din perspectiva cărora poate fi analizat, și anume:

1. *Materia primă.*

2. *Modul de producție* (condițiile sociale, economia domestică, (economia domestică=producătorul este și destinatar sau este mic meșteșugar) tehnologia producției, uneltele).

3. *Elemente stilistice* (formă, decor, proporții) ca expresie a gândirii colective, ca soluție (răspuns) adecvată dată de colectivitatea umană.

4. *Funcția (funcționalitatea) și destinatarii săi.* Am considerat necesară și utilă această introducere, pe de o parte pentru a încerca o definire a obiectului etnografic muzeal, iar pe de altă parte pentru a sugera unghiurile de vedere din care poate fi privită soarta obiectului etnografic în condițiile revoluției tehnico-științifice.

În această analiză a destinului obiectului etnografic, nu vom pierde din vedere nici o dată că el (obiectul etnografic muzeal) este caracteristic pentru o structură socială de un anumit tip, societate arhaică, dominată de economia casnică închisă și că în condițiile societății moderne industrializate supusă regulilor societății de consum rămâne un martor (cu rol dominant) al unor stadii istorico-sociale depășite. Modificările fundamentale, aduse de societatea industrializată supusă regulilor economiei de piață, în modul de viață sub raport economic, social, cultural, rezolvă problema trebuințelor de viață materială prin intermediul producției industriale în special. Evoluția economică a societății a eliminat practic din viața curentă obiectul etnografic în forma sa tradițională, înlocuindu-l cu produse industriale procurate din comerț. Studiul vieții rurale românești, în a doua parte a secolului al

Felician Săteanu: Stand Târgul Meșterilor, Festivalul Castanelor Baia Mare, 2005.

La lucru uituc la mâncare lup.

Până-n noaptea de Ispas
Și atunci numai un ceas.
Merge, merge Maica Sfântă,
La iezlea boilor,
Către boi așa grăia:
- Stați, voi boi, de rumești,
Ca să pot să hodinesc
Și să nasc pe Fiul Sfânt.
Iar boii n-au ascultat
Și mai tare-au aburat,
Maica Sfântă-a cuvântat:
- Fire-ați, voi boi, alduți,
De mine, de Dumnezeu,
Mai tare de Fiul Meu,
De mine, de Fiul Sfânt,
Cari se naște pe pământ.

Din Paroșeni

4050

Laudă-mi-se, laudă

Laudă-mi-se, laudă,
Dă-i Domnului, Doamne,
Dalbu păcurar,
Că el că mi-și are
Atâtea oi, de multe,
Câte flori pe munte,
Pe câți brebenci,
Mai mulți berbeci,
Pe cât viorele,
Tot mai multe miele.
El mi se laudă,
Că el mi le-adapă,
În Dunărea neagră.
Dunărea negră,
- Măre, ciobănele,
Ție nu ți frică?
Că eu și-oi veni-re,
Neagră, tulburată
Și ți-oi îneca,
Fruntea oilor,
Coadă micilor.
- Mie nu mi-i frică,
Că eu că mi-și am
Doi berbeci beli,
Cu lănița creață,
Din argint îngheață.

Din Paroșeni

4051

Miorița

Mărgu-și tri păcurărei,
Cu oile pângă ei.
Cei mai mari îs veri primari,

Cel mai mic îi străinel.
 Și pă el că l-o mânat,
 Să-și întoarne oile.
 Oile și le-o-nturnat,
 Gre poruncă i-o picat:
 Ori să-l taie, ori să-l puște,
 Ori să-l puie-ntre țăpuște.
 - Măi fărtaț', fărtafi mei,
 Dacă-i așe și-i așe,
 Pă mine mă astupaț',
 În strunguța oilor,
 În locu găleților.
 Tăt la căpuț ce m-iț' pune,
 Tăt la căpuț, trâmbița,
 La picioare fluiera.
 Când vântuțu' și-a sufla,
 Fluieru' și-a fluiera,
 Trâmbița și-a trâmbița,
 Oile tăte-or zdiara
 Și pă mine m-or cânta.
 Mama-nainte-a ieși,
 Tăt pîan lin și pă pelin
 Păruț galbăn despletin
 Și pă fiul ei jelin.
 Și pă fiul ei jele,
 Altu nu m-a mai vide.

De la Trifoi Ilișca, 84 ani Botiza 2004

4052

Sub cel roșu răsărit

Sub cel roșu răsărit,
 Este-un pom mare-nflorit,
 Nu știi pomu-i alb cu flori,
 Ori câmpu-i albu de oi?
 Da la oi cine ședea ?
 Ședea dragu Dumnezeu,

XX-lea, demonstrează în mod evident transformările fundamentale în modul de viață al țărănimii, creatoarea culturii populare, și dispariția rapidă a obiectelor care au caracterizat modul de viață tradițional, până la mijlocul secolului al XX-lea și deci a obiectului etnografic. Azi, sectoarele în care formele, tipurile și categoriile de obiecte etnografice continuă să mai fie în folosință și să se producă după canoanele și în spiritul gândirii tradiționale, practic au dispărut. Locuința și structura interiorului folosesc azi materiale, obiecte și formule arhitectonice sau de organizare a interiorului, fundamental diferite față de trecut. Ocupațiile tradiționale, cu uneltele corespunzătoare sunt azi în întregime de domeniul trecutului. Dintre meșteșugurile artistice doar câteva au mai rămas în viață și sunt practicate doar în măsura în care ele sunt o sursă de venit pentru meșter, în condițiile valorificării lor prin intermediul târgurilor organizate de muzee sau de alte instituții care promovează arta populară în cadrul turismului. Portul popular și-a redus și el funcția, utilizarea sa restrângându-se, devenind practic costum ocazional. Tot mai puține sunt zonele în care se mai poartă chiar și în zilele de sărbătoare. El devine doar recuzită de spectacol în cadrul manifestărilor artistice. Astfel de situații se pot constata în toate domeniile culturii tradiționale.

Ca urmare a faptului că obiectul etnografic are tot mai puține corespondențe în viața curentă îl transformă într-un document al unei vieți apuse. Dacă acum o jumătate de secol, studiul obiectului etnografic era o cercetare a vieții curente, azi acest studiu este o cercetare de istorie a culturii populare tradiționale.

Din aceeași cauză și cercetarea etnografică, dintr-o cercetare monografică-descriptivă (predominantă în trecut), a devenit o cercetare de analiză istorică, de interpretare și comparație, de corelare a structurii sociale cu trebuințele și funcțiile culturale. A apărut astfel și necesitatea studierii urgente a fondului etnografic încă existent în mediul rural, colectarea și depozitarea acestui fond în muzee. Credem că în acest sens ar trebui stimulată dezvoltarea unei rețele muzeale sătești. Trezirea interesului administrației locale față de un asemenea demers prin conștientizarea de către aceasta a faptului că, printr-un astfel de muzeu, comunitatea respectivă poate intra într-un circuit turistic activ. Când ne referim la muzee, ne gândim la muzee care să valorifice activ mai ales instalațiile tehnice tradiționale, industriile casnice, meșteșuguri artistice locale, în forme ce pot atrage turiști străini, dar și autohtoni stimulând astfel o dezvoltare turismului local și transformarea acestuia într-o industrie ce nu poate duce decât la dezvoltarea zonei respective.

Mai este un aspect pe care aș dori să-l relev. Sporindu-și funcția de document, de martor al unor realități social culturale ale trecutului, apare necesitatea unei evidențe științifice muzeale riguroase a obiectelor etnografice existente în muzee dar și a celor aflate încă în sate și care pot face obiectul interesului unui muzeu local. Obiectul etnografic, dobândind astfel și calitatea de sursă de inspirație, în sensul că el devine singurul produs concret care poate fi valorificat și interpretat în noile creații și produse artistice, menite să satisfacă cerințele cultural-artistice ale contemporaneității. Obiectul etnografic devine, așadar, în condițiile societății de consum, suportul principal al permanențelor în stilul și gândirea creatoare contemporană în domeniul culturii naționale.

Zine la sapă fără sapă.